

Nr 78.

Af herr **Clason**, om *åvägbringande af utredning rörande åtgärder från det allmännas sida till upptäckande, förebyggande och motverkande af faran af kronisk arsenikförgiftning.*

En hälsofråga, som under den senaste tiden med hvarje år börjat påkalla allt större uppmärksamhet hos oss, är frågan om arsenikfaran, särskildt den kroniska arsenikförgiftningen. Redan under den senare delen af det förra århundradet har som bekant denna sjukdomsform varit beaktad, icke minst inom vårt land. Dess egenskap att långsamt och försåtligt smyga sig öfver sitt offer, utan att denne har anledning tro sig utsatt för giftets farliga verkningar, och under förhållanden, som ofta göra det svårt att upptäcka, hvarifrån det kommer, hämmar gifvetvis i hög grad möjligheten att skydda sig för densamma. Dessa omständigheter hafva också medfört att utan tvifvel mycket ännu återstår i fråga om studiet af såväl sjukdomen som dess uppkomst.

Hvad som emellertid med visshet torde kunna sägas, det är, att just under den senaste tiden de iakttagna fallen af starkt arsenikhaltiga varor visat en bestämd tendens att växa, likasom ock att fall blifvit bekanta, då sjukdomen alstrats under förhållanden, hvilka man tidigare icke haft anledning att misstänka såsom arsenikfarliga. I dessa hänseenden ber jag att få hänvisa till två uppsatser angående arsenikfrågan, nämligen dels »*Hälsovårdsföreningens förhandlingar 1901 och 1902, sammanträdet den 22 februari 1902*» med diskussion angående arsenikfrågan, dels »*Om kronisk arsenikförgiftning samt några af orsakerna till densamma, föredrag i Svenska läkaresällskapet den 29 mars 1910*» af Ar-

vid Blomquist, hvilka uppsatser skola tillhandahållas det utskott, som kommer att omhändertaga den närmaste handläggningen af denna motion. Det kan tilläggas, att resultatet af den sistnämndes undersökningar under 1910 — hvilka endast hade påbörjats, då ifrågavarande föredrag hölls — påvisar en ytterligare stegring under detta år af de starkt arsenikhaltiga varuprofven. Och då arsenikfaran tidigare särskildt beaktades i fråga om tapeter, väfnader o. d., har numera uppmärksamheten haft anledning att rikta sig äfven på sådana fall, då sjukdomsorsaken har legat i garner, målningar af väggar och tak, korkmattor, murbruk, snus, m. m. Åtskilliga varor lär det numera till och med vara nästan omöjligt att erhålla arsenikfria. Det synes äfven ha konstaterats, att under inverkan af mögelsvampar arseniken vida lättare, än man förut tänkt sig, kan frigöras ur föremål, med hvilka den är förenad, och på detta sätt utöfva sina hälsovådliga verkningar. På sjukdomens förrådiska karaktär hafva ock framkommit nya bevis i märkliga fall, då den verkliga orsaken till de sjukes lidanden länge varit obekant, under det att däremot diagnos och behandlingsmetoder afpassats efter andra sjukdomar. Det har också framhållits, att just i ett land sådant som vårt på grund af dess klimatiska förhållanden, som föranleda bruk af innanfönster m. m., arsenikfaran faktiskt är större än i andra länder, där sådana förhållanden icke existera.

En medverkande orsak till denna arsenikfaras ökade framträdande torde på goda grunder vara att söka i den nya giftstadgan af den 7 december 1906. Denna medförde nämligen en betydande stegring af den för handelsvaror tillåtna arsenikmängden. Visserligen är den metod, som enligt den dittills gällande förordningen användes för pröfvande af en varas arsenikhalt, icke fullt jämförlig med den numera stipulerade, och olika uppgifter rörande omfattningen af den genom 1906 års giftstadga medgifna stegringen i tillåten arsenikhalt befinnas sålunda förekomma. Enligt ett utlåtande af generaldirektör Linroth i ofvannämnda diskussion 1902, hvilket naturligtvis måste tillerkännas vitsord, var emellertid den dåvarande högsta tillåtliga halten af arsenik 0,05 milligram på 100 kvadratcentimeter väfnad eller 200 kvadratcentimeter tapet; och då förstnämnda siffra i 1906 års stadga ändrats till 0,20 milligram, d. v. s. fyradubblats, så innebär detta, hvad som ock från annat sakkunnigt håll betygats, att den nya stadgan minst fyrdubblat den tillåtna arsenikhalten.

Emellertid synes stegringen icke hafva stannat härvid. Vid själfva stadgans utfärdande vidtogs nämligen med afseende på vissa varuslag ännu en åtgärd, som måste hafva verkat i samma riktning. Den rörde den varukvantitet, som skall användas för hvarje prof, och hvars arsenikhalt ej får öfverskrida nyssnämnda mått — 0,20 mgm — för att varan skall få hållas till salu eller försäljas. I det kommittéförlag af den 20 februari 1906, som i hufvudsak lades till grund för den nya giftstadgan, föreslogs i § 28, bland annat, att vid »väfnad (hvertill äfven räknas filt, stickad, virkad eller knypplad vara), ofärgad, färgad, målad, tryckt i färg eller belagd med linoleum, kautschuk, guttaperka o. d.», profkvantiteten skulle bestämmas till 100 kvadratcentimeter, och att för »garn, otvinnadt eller tvinnadt, ofärgadt eller färgadt», samma kvantitet skulle utgöra 5 gram. Uti medicinalstyrelsens yttrande öfver förslaget, dateradt den 31 oktober 1906 och till kungl. civildepartementet inkommet den 16 november s. å., bibehöllos i båda fallen samma profkvantiteter, dock med någon lindring för tjockare väfnader. I den utfärdade giftstadgan däremot äro båda dessa profkvantiteter af varan minskade till hälften eller till respektive 50 kvadratcentimeter för väfnader och 2 1/2 gram för garn. Det är emellertid tydligt, att ju mindre den varukvantitet sättes, inom hvilken en viss arsenikmängd skall framställas för att göra varan otillätlig i handel, dess arsenikhaltigare kan varan i själfva verket vara utan att hämmas af giftstadgan. Nyssnämnda minskning af varukvantiteten från *förslagets* 100 kvadratcentimeter och 5 gram till *stadgans* resp. 50 kvem. och 2 1/2 gram betyda sålunda faktiskt en fördubbling för väfnader och garn af den enligt förslaget tillåtliga arsenikhalten, och då densamma, såsom nyss nämnts, *redan i förslaget* fyrdubblats i jämförelse med tidigare förhållanden, så har alltså 1906 års giftstadga med hänsyn till så viktiga artiklar som väfnader och garn *åttadubblat* den förut tillåtna arsenikmängden. Det är under sådana förhållanden icke underligt, om antalet arsenikfall under de senaste åren tilltagit.

I fråga om sistnämnda betydelsefulla omredigering af förslaget bestämmelser omedelbart före dess utfärdande bör ännu en omständighet beaktas. Det har anmärkts, att bland de kommitterade, från hvilka förslaget utgick, visserligen den teoretiska medicinen och kemien funnos representerade, men att däremot ingen representant fanns för den praktiska läkarvetenskapen, där dock den största sakkunskapen i fråga om arsenikförgiftningens faktiska uppträdande måste anses föreligga. Men

äfvén dessa kommitterade dristade sig icke gå längre i lindring af ditillsvarande bestämmelser mot arsenikfaran, än till bibehållande af förutvarande profkvantiteter, i nu berörda fall, respektive 100 kvem. och 5 gram. Jämväl medicinalstyrelsen stannade i sitt förslag — om än, såsom antydts, med någon mildring i fråga om tjockare väfnader — vid samma profkvantiteter. Den ökade eftergifvenhet mot arseniken, som framträder i själfva stadgan genom dess omnämnda ytterligare fördubbling af den tillåtna arsenikhalten i väfnader och garn, en eftergifvenhet, som tillkommit *efter* medicinalstyrelsens yttrande, har sålunda kommit till stånd utan något stöd ens af de målsmän för den medicinska vetenskapen, som haft att förbereda stadgan. Redan före dess tillkomst hade för öfrigt, såsom uti den andra af de af mig citerade skrifterna framhålles, betänkligheter från sakkunnigt håll uttalats redan mot de af kommitterade föreslagna eftergifterna såsom för vidtgående och i stället den åsikt förfäktats, att blott hälften af den af kommitterade föreslagna mängden eller blott 0,10 mgm. metallisk arsenik borde sättas såsom gräns för den tillåtna arsenikhalten.

En omständighet med afseende på den nya giftstadgans bestämmelser angående arseniken, som äfvén bör uppmärksammas, då det gäller arsenikfaran, är det förhållande, att den i samband med stadgans utfärdande stipulerade profningsmetoden, på samma gång som den i tillförlitlighet betydligt öfverträffar den äldre, dock äfvén är vida kostsamare. Priset för en undersökning, enligt den äldre metoden cirka kr. 2: 50, är nämligen enligt den nyare cirka kr. 10. Det säger sig emellertid själf, att ett så pass högt pris väsentligen försvårar och i många fall rent af torde omöjliggöra för allmänheten att underkasta ifrågakommande varor vederbörlig kontroll. Verkan häraf åter synes endast kunna blifva en stegring i tillverkningen och spridningen af arsenikfarliga varor, utan att detta i tid upptäcket. Men profningsmetodernas kostsamhet gör äfvén, att från enskildas sida ej alla de undersökningar äro möjliga, som krävas för frågans allsidiga belysning.

De nu relaterade förhållandena göra påtagligt, att en utredning angående arsenikfaran är af behovet påkallad. Redan under förlidet års riksdag vände sig ock en framstående vetenskapsman, hvars arbetskraft hade lidit afbräck i följd af arsenikförgiftning, till mig under betonande af nödvändigheten att något gjordes i saken. Egna erfarenheter under samma riksdag underströko sedermera vikten af denna maning. Om, såsom sannolikt synes, den 1906 förändrade lagstift-

ningen har medverkat till att landets befolkning i högre grad än förut utsatts för en smygande sjukdomsfara, mot hvilken den enskilde i regel alldeles icke eller endast med största svårighet kan värja sig, så kan något dylikt tydligen icke vara förenadt med statens egna intressen. Utländske importörers önskemål böra gifvetvis icke få uppväga den nödiga omsorgen om folkhälsan. Skulle åter de i detta stycke ganska allmänt spridda farhågorna vara öfverdrifna, så kräfves dock, sådant sakläget för närvarande är, tydligtvis en grundlig undersökning redan för att ådagalägga detta och därom öfvertyga allmänheten. Vid en sådan utredning borde alltså närmare undersökas, så väl huru saken verkligen förhåller sig: om arsenikfaran är ökad genom 1906 års förändrade lagstiftning i ämnet, och hvilken betydelse den för närvarande måste anses hafva, som ock hvilka mått kunna vidtagas för att i möjligaste mån upptäcka, förebygga och motverka densamma. Det är själfklart, att vid en dylik undersökning synnerligt utrymme måste beredas den praktiska läkarevetenskapens män.

På grund af det anförda ber jag få hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunnige låta utreda, hvilka åtgärder från det allmännas sida böra vidtagas för att kunna i möjligaste mån upptäcka, förebygga och motverka faran af kronisk arsenikförgiftning.

Stockholm den 6 februari 1911.

Sam Clason.
